

Spomenik pri Treh žeblih na Osankarici. Spomenka Hribar: »To je naša zgodovina, to je naš ponos, to smo mi. Če bomo to zanikali, bo ... kot da nimamo tal, temelja.«

Legenda o Pohorskem bataljonu 1. del

Ivo Žajdela

Medtem ko so se Dražgoše zaradi krute resnice, ki jo skrivajo v sebi, spremenile v napenjanje mišic in maškarado, so, kot kaže, borčevske proslave na Osankarici mitomanom o NOB ostale poslednje pribežališče.

Ker je o Pohorskem bataljonu, predvsem na spletu, veliko zapisov, ki so zavajajoči, polni napačne terminologije pa tudi številnih osnovnih napak, naj najprej ponatisnem krajši zapis o njem, ki je na spletni strani mariborske borčevske organizacije, nastal pa naj bi marca 2011. Ta se od drugih, tudi tistega na *Wikipediji*, razlikuje po enem bistvenem podatku. Ta je, da Nemci ob napadu na Pohorski bataljon niso natančno vedeli, kje je njegovo taborišče, ampak le približno. Vprašanje »izdajstva« Pohorskega bataljona je namreč eden od velikih mitov, ki spremljajo Pohorski bataljon. Vendar več o tem v nadaljevanju.

Borci o pohorskih junakih Na spletni strani mariborskih borcev piše naslednje:

»Ob splošni preureditvi štajerskega partizanstva na Dobrovljah septembra 1942 je nastal tudi Pohorski bataljon. Sestavljale so ga Savinjska in Šaleška četa ter ena četa Kranjčevega bataljona iz 2. grupe odredov. V začetku novembra 1942 se je bataljonu pridružila še Ruška četa. Pohorski bataljon so sestavljale tri čete in ženski vod.

Od začetka oktobra do sredine decembra 1942 je bataljon iz dneva v dan odhajal na pohode in akcije po celem Pohorju. Kamorkoli so prišli, so borci govorili ljudem o pomenu

narodnoosvobodilnega boja in prepričevali prebivalstvo, da je prišel čas, ko je treba z vso odločnostjo udariti po okupatorju, ki je Slovincem namenil fizično uničenje. Bataljon je postal upanje potlačenih in v prah potepanih Slovincov. In to upanje je raslo in postajalo resničnost z vsako od več kot 100 akcij, ki jih je bataljon izvedel do sredine decembra 1942.

Akcije in pohodi Pohorskega bataljona so močno vznemirjali okupatorja, zato je že od začetka oktobra pošiljal za bataljonom svoje enote. Spopadi so postajali vse pogostejši. Ko je Pohorje zasul sneg, je partizanski boj postal vse težji. Sovražnikove

enote so križarile po Pohorju in bataljon se jim je le s težavo izmikal. Dne 21. decembra 1942 je bataljon odšel k Trem žebljem pri Osankarici, kjer si je uredil zimsko taborišče.

Nemški okupator si je zelo prizadeval izslediti bataljon in ga uničiti. Okupatorjeve neuspešne hajke so si sledile ena za drugo. Za bataljonom so nacisti pošiljali tudi vohune in plačance. V začetku januarja 1943 je gestapo končno dognal približno lokacijo bataljona. Pričele so se priprave na veliko akcijo, ki se je začela 6. januarja iz Ruš in Oplotnice. Osmega januarja 1943 je okoli 2.000 mož sovražnikove vojske obkloplilo bataljonovo taborišče

pri Osankarici. Okrog tri četrt na dvanajst je padel prvi strel. Vnel se je boj na življenje in smrt. Bataljon ni imel podatkov o sovražnikovi moči, zato je s petjem sprejel boj ter se boril dve uri in pol, dokler ni v junaškem boju padel do zadnjega moža. Le ranjenega Franca Kurnaverja - Sulca so nacisti živega ujeli. Pa tudi njemu niso prizanesli, saj so ga 30. julija 1943 v Ljubnem ustrelili kot talca.

V poslednjem boju Pohorskega bataljona je izkrevavalo 69 borcev in bork. Nacisti so 65 padlih partizanov odpeljali v Gradec ter jih pokopali na tamkajšnjem pokopališču. Pozneje so našli še štiri in jih pokopali na pokopališču v Oplotnici. Po vojni so posmrtno ostanke teh prekopali k spomeniku v Ruše.

Uničenje Pohorskega bataljona je res pomenilo enega največjih uspehov okupatorja v boju s slovenskimi partizani in hkrati enega najhujših udarcev slovenskemu osvobodilnemu gibanju,

Tako torej borci slavno in vzneseno o Pohorskem bataljonu. Mnoge formulacije v tem zapisu so terminološko nepravilne. Tako so ustvarili en mit, borčevskega. O Pohorskem bataljonu obstaja namreč še drugi mit, »ljudski«.

Wikipedija Sestavni del mita o Pohorskem bataljonu je tudi Alfonz Šarh. Ker je bil najstarejši (rojen leta 1893) in ker so bili z njim na Osankarici ubiti tudi trije njegovi mladoletni sinovi, so iz njega in njegove družine po vojni ustvarili še en mit (tudi o njem obstajata oba prej omenjena mita). Na *Wikipediji* o njem piše naslednje:

»Alfonz Šarh se je rodil v kmečko družino in se je pred izbruhom prve svetovne vojne ukvarjal z gozdarstvom na Lobnici na Pohorju. Med prvo svetovno vojno se je boril na soški fronti, od koder pa je pobegnil domov na Pohorje. Leta 1918 se je s skupino Rušanov v Mariboru pridružil generalu Maistru

in podpornikov partizanskega gibanja. Aretirali so 184 mož, 365 žensk, 110 mladoletnikov in 60 otrok. Med aretiranimi je bila tudi žena Alfonza Šarha in osem od njegovih devetih otrok. Šarh sam je bil skrit v bunkerju pod podom, tako da ga Nemci niso našli. Šarh se je po tej nemški akciji pridružil partizanom.

Nemci so ženske ločili od otrok in jih odpeljali v Auschwitz, otroke pa v mladinsko taborišče Frohleiten blizu Gradca. V tem taborišču je končalo tudi vseh osem Šarhovih otrok. Od tam sta 18. avgusta 1941 /prav 1942/ najprej pobegnili 16-letni Šarhov sin Lojzek in 14-letni Pepček, 14. septembra pa je uspelo pobegniti še 12-letnemu Vančku. Otroci so se po vrnitvi na Pohorje najprej skrivali pri nekem kmetu, po združitvi z očetom pa so se pridružili ruški četi in tako postali borci pohorskega bataljona. 8. januarja 1943 je bil v spopadu z enotami nemške policije pohorski bata-

so izšle, pa jih je bralo zelo malo izbrancev (takih, ki knjig sploh berejo). Poleg tega so podatki po teh debelih knjigah »raztreseni« oziroma prikriti med množico drugih podatkov. Glavna ovira do resnice pa je vsesplošno prisotno vprašanje terminologije. Za neki dogodek, dejanje ali pojav se v teh knjigah in v publicistiki sploh uporabljajo izrazi, ki bistveno zakrijejo njihov dejanski pomen.

Nasploh je slovenski del *Wikipedije* glede dogajanja med drugo svetovno vojno na Slovenskem povsem odpovedal. Z njim smo dobili le še eno propagandno trobilo, ki ga resnica ne zanima.

Naj iz gornjega navedka iz *Wikipedije* opozorim samo na en podatek in z njim pokažem, kako se v tovrstnih zapisih manipulira z dejanskim dogajanjem oziroma resnico. Zapisali so (seveda prepisali iz drugih propagandnih virov), kako so Nemci avgusta »po vsej« Štajerski aretirali več sto ljudi. Nič pa niso

Karl Erjavec leta 2008: »Slovenskemu narodu je treba povedati, kaj bi se zgodilo, če ne bi bilo partizanskega odpora.«

hkrati pa je med slovenske ljudi zasejalo še hujšo in odločnejšo sovraštvo do okupatorja. Pohorje ni dolgo ostalo brez partizanov. Že maja istega leta je nastal drugi Pohorski bataljon, ki je novembra prerasel v Pohorski odred, na obletnico padca bataljona, 8. januarja 1944, pa je bila ustanovljena Pohorska oziroma Zidanškova brigada. Partizanstvo na Pohorju je dobilo nov polet, sovražnik je bil potisnjen v defenzivo.

Junaki Pohorskega bataljona, z izjemo starega Šarha sami mladi ljudje, so izjemen primer domoljubja, njihov boj in bojišče pri Osankarici pa slovenske Termopile 20. stoletja.

pri obrambi severne meje. Po vojni je bil zastavonoša sokolske organizacije in sodeloval z naprednimi krogi pri narodno-obrambnih akcijah. Pred izbruhom druge svetovne vojne je bil 51-letni Šarh vpoklican v vojsko Kraljevine Jugoslavije in bil ob nemški okupaciji Jugoslavije leta 1941 zajet. Postal je nemški vojni ujetnik, zaprt pa je bil v meljski vojašnici v Mariboru. Po priključitvi Štajerske tretjemu rajhu so ga izpustili, a so se ponj vrnili že čez nekaj dni. Pred ponovno aretacijo se je umaknil v ilegalo in začel sodelovati s partizani.

3. avgusta 1942 so Nemci po vsej Štajerski začeli z obširnimi aretacijami družin simpatizerjev

ljon obkoljen in uničen do zadnjega moža. V spopadu so padli tudi vsi štirje Šarhi.

Wikipedijina »resnica« Seveda je tudi ta zapis le povzetek partizanske mitomanije, s katero smo Slovenci prepredeni. Vanjo tako močno verjamemo zato, ker je tragična, junaška, domoljubna in ker je edina, ki jo je publicistika navajala ves ta čas od vojne do danes. Resnice ne o Šarhu ne o Pohorskem bataljonu doslej ni iskal nihče. Tisto, kar je pri tem najbolj osupljivo, je, da je ta resnica tako rekoč na dosegu roke. Bila je že javno objavljena. Res da v debelih knjigah, ki jih že zdavnaj nihče več ne bere, ko

navedli, zakaj so takrat Nemci to počeli. Tako naši mitomani ustvarjajo zgodbe o enih, ki da so ubogi (žrtve), in o drugih, ki da so zverine (Nemci). Seveda, če bi zapisali tudi zmolčano, da so Nemci te ljudi zaprli kot povračilni ukrep zaradi po večini nespametnih (ali pa sploh ne!) partizanskih »akcij«, potem eni ne bi bili več toliko ubogi in drugi zverine.

V borce našemljeni mitomani

Prejšnja desetletja smo bili Slovenci podvrženi borčevskim proslavam, ki so trajale skozi celo leto, od severa do juga ter zahoda in vzhoda. Vsako leto so se dneve in tedne vrtele po enakem ►

► scenariju. Sestavni del teh proslav je bilo sodelovanje bližnjih šol s svojimi učenci, ki so deklamirali, peli – in poslušali (se indoktrinirali) o partizanskih junastvih in »domoljubju«.

Kljub demokratizaciji Slovenije so mnoge proslave ostale. Od prejšnjih se razlikujejo po tem, da so se sedanje spremenile v maškarade. Nanje prihajajo namreč v partizanske borce našemljeni mitomani, ki to povečini počnejo zaradi takšnih in drugačnih privilegijev, ki so jih bili (in so jih nekateri še) deležni od svojih staršev, »borcev NOB«. »Borec NOB« pa seveda pomeni pokornost, ta denar pa boljše situiranost od »navadnih ljudi«.

Med največjimi vsakoletnimi proslavami sta tisti v Dražgošah in na Osankarici. Dražgoše so razvpite zaradi objestnosti leve in borcev, ki jim je malo mar za resnico, to je za uničenje Dražgoš po »zaslugi« partizanov in revolucije. Osankarica pa, za zdaj nima nobenega takšnega madeža. Zato so jo borci in levičarji v zadnjih letih začeli vedno bolj poudarjati in vsako leto se na obletnico »zadnje bitke« Pohorskega bataljona tam zbere veliko častilcev partizanstva, predvsem pa najvidnejši politiki, predvsem z leve, med njimi pa tudi kakšen z desnice. Tradicionalni prireditvi na dan obletnice uničenja bataljona so pridružili še t. i. Šarhov pohod po poteh Pohorskega bataljona v okviru »Festivala miru«.

Kot govorniki so se v zadnjih letih zvrstili vsi pomembnejši politiki z leve politične scene, od predsednikov države, predsednikov državnega zbora do obrambnih ministrov. Poglejmo jih nekaj.

Erjavec pač. »Kaj hočemo.«

Ob 65. obletnici »zadnjega boja Pohorskega bataljona« je 5. januarja 2008 navzoče nagovoril takratni minister za obrambo Karl Erjavec. Kot navadno je natrosil cel kup floskul, ki se lepo slišijo, nimajo pa nobene zveze z resnico. Poglejmo:

»Slovenskemu narodu je treba povedati, kaj bi se zgodilo, če ne bi bilo partizanskega odpora. Danes ne bi bilo Slovencev niti slovenske države, če Slovenci ne

bi bili trdoživi in uporniški ter če ne bi imeli radi svoje domovine.«

Dejal je, da so bili načrti nasprotnikov v drugi svetovni vojni narediti našo deželo zopet nemško: »To pa bi pomenilo, da bi med drugo svetovno vojno Nemci Slovence iztrebili, izselili in tako seveda tudi Štajerska ne bi bila več slovenska.«

»Nesprejemljivo je, da se celo danes, v letu 2008, skuša nekatere, ki so sodelovali z okupatorjem, preko vojne zakonodaje rehabilitirati in jim celo dati status žrtve vojnega nasilja.«

»Dosegli smo vse cilje, od samostojnosti do članstva v uniji in celo predsedovanja le-tej in to je rezultat žrtev med drugo svetovno vojno in še pred njo ter rezultat vojne za samostojno Slovenijo.«

Poboj borcev Pohorskega bataljona je Erjavec označil za eno najbolj tragičnih zgodb narodnoosvobodilne vojne: »To je dokaz slovenskega uporništva, ljubezni slovenskega človeka do domovine.«

In še: »Ve se, kdo je bil tisti, ki je premagal nacizem in fašizem.

Menim, da razprave o vojnih žrtvah in polemike o tem sprožajo tisti politiki in politične stranke, ki nimajo dobrih programov za blagostanje državljanov in državljanov.«

Erjavec je bil govornik tudi čez štiri mesece, 26. aprila 2008, na tako imenovanem Šarhovem pohodu. Zbrane je nagovoril s tovarišicami in tovariši ter dodal, da ne razume tistih, ki se takšnega naslavljanja sramujejo. Poudaril je velik pomen slovenskega partizanstva za obstoj slovenskega naroda.

Erjavec pač. »Kaj hočemo. Take imamo. Take s(m)o izvolili.« Sicer pa, že dolgo ga nihče več ne jemlje resno.

Poleg Erjavca je na Šarhovem pohodu zbrane pozdravila še županja Slovenske Bistrice Irena Majcen, med drugimi pa sta govorila tudi zgodovinar Marjan Žnidarič in Šarhova pravnukinja Barbara Šarh. Na slovesnosti so nastopili Orkester slovenske policije, Moški pevski zbor Slava Klavara, Vokalna skupina Spominčice, recitirala pa je igralka Jerca Mrzel.

Danilo Türk leta 2009: »To je sveti kraj. Sveti kraj zato, ker so takšni dogodki za vedno zapisani v našo zgodovino in jih nihče ne more spreminjati.«

Türk na »svetem kraju« De-setega januarja 2009 je bil na Osankarici slavnostni govornik predsednik države Danilo Türk.

»To je sveti kraj ...« je začel. »Sveti kraj zato, ker so takšni dogodki za vedno zapisani v našo zgodovino in jih nihče ne more spreminjati. Narodnoosvobodilna borba naših ljudi med drugo svetovno vojno je po vsem svetu priznana kot pomemben prispevek v borbi proti nacizmu in fašizmu in to nam priznava ves svet, ne vem, zakaj tega ne bi priznavali tudi mi sami. Brez te borbe tudi naše samostojnosti ne bi bilo ...«

Dejal je, da moramo biti Slovenci »ponosni na dediščino NOB« in prizadevanje pred več kot 60 leti v globalnem spopadu, v katerem se je odločalo o usodi sveta. Brez NOB po njegovo ne bi bilo slovenske države, najverjetneje niti slovenskega naroda, ki se je na ta način uvrstil v zmagovito koalicijo združenih narodov. Kot je dejal, ta ponos danes ohranjamo s svojo državo, ki je v zgodovini pomenila sanje večine Slovencev.

Türk se je dotaknil tudi notranje krepitve slovenskega naroda in pri tem omenil, da zadnja leta veliko govorimo o narodni spravi, kar je po njegovem prav, saj je treba premagati delitve iz preteklosti. Medtem ko je na ravni ljudi po njegovo že marsikaj doseženo, pa se zdaj to pričakuje tudi od slovenske politike.

Program slovesnosti sta pripravili občini Oplotnica in Slovenske Konjice v sodelovanju z občinami Slovenska Bistrica, Maribor, Ruše in Zreče. Spominske srečanja so se udeležili tudi obrambna ministrica Ljubica Jelusič ter nekateri regijski poslanci in župani tamkajšnjih občin.

Sveča za sokrajana

To leto se je spominske slovesnosti udeležilo tudi Planinsko društvo Mislinja, ki je na spletni strani zapisalo, da so po končani slovesnosti »skupaj z delegacijo iz občine Mislinja prižgali še sveče ob spominskem kamnu, kjer je padel Zdravo Čebular – Rado, in skupaj zapeli žalostinko v njegov spomin«. Čebular je bil namreč njihov rojak iz Mislinje. Za leto 2011 pa so zapisali: »Letos se

Ljubica Jelušič na Osankarici leta 2010: »Tu imamo odgovore na vprašanja, kako se boriš za svobodo svojega naroda.« Levo Alojz Šteiner.

Zadnji šef Zveze komunistov Slovenije Milan Kučan leta 2010 na Šarhovem pohodu: »Tu je bil svojo poslednjo bitko za mir in svobodo. Tako kot vse prejšnje bitke. In kot so jih bili slovenski partizani po vsej slovenski domovini ...«

je spominske komemoracije udeležilo rekordno število udeležencev. Po izjavah organizatorjev jih je bilo preko 2000. Tudi mislinjski planinci, 65 nas je prehodilo to pot, smo se, tako kot vrsto let nazaj, udeležili organiziranega pohoda od Peska do Osankarice. Na prizorišču poslednjih bojov Pohorskega bataljona smo skupaj z delegacijo iz občine Mislinja prisostvovali komemoraciji. Letos se je te prireditve udeležil tudi novo izvoljeni župan občine Mislinja Franc Šilak. Skupaj z njim smo položili spominski venec pri spomeniku padlim borcem, še posebej pa smo počastili spomin na našega borca Zdravka Čebularja pri kamnu, kjer je padel. Skupaj smo zapeli nekaj pesmi in prižgali svečo v njegov spomin. Sicer pa je v tem boju padel še en domačin, Mislinjčan Ernest Prevornik - Vojko.

Zakaj »Mislinjce« omenjam, bomo videli kasneje, ko bom opisal, kako je Pohorski bataljon uničil Pergerjevo tovarno lepence v Mislinji.

Nastopita Ljubica in Alojz

Isto leto, 26. aprila 2009, je bil na bližnjih Treh kraljih na Pohorju zaključek »Šarhovega pohoda po poteh za domovino padlega Pohorskega bataljona« (v sklopu Festivala miru). Šarhov pohod pod krovnim imenom Festival miru organizira Združenje veteranov vojne za Slovenijo Slovenska Bistrica. Častna gostja na slovesnosti je bila ministrica za obrambo Ljubica Jelušič, spremljal pa jo je takrat

novi načelnik generalštaba Slovenske vojske Alojz Šteiner, ki je tako kot Jelušičeva rad hodil na borčevske proslave. Jelušičeva je dejala, da ne smemo pozabiti »na borce in borke, ki so šli čez zgodovino druge svetovne vojne s pohodi, ki so bili bistveno težji od današnjega«.

Organizatorji pohoda so srečanje namenili predvsem mladim, teh pa na Treh kraljih ni bilo prav veliko, zato je bilo na mestu vprašanje o domoljubju med mladimi. Jelušičeva je menila, da mladi potrebujejo najprej jasno vizijo, šele nato lahko gojijo iskreno domoljubje: »Za mlade se danes včasih naredi premalo, ampak tudi v drugih smislih, ne samo v smislu domovinske vzgoje. Pogosto se zgodi, da mladi ostajajo brez služb, v katerih bi lahko pokazali, kaj znajo. Domoljubno vzgojo je treba z nečim podpreti, in to je naša dolžnost. Prepričana sem, da bodo, ko jim bomo ponudili dobro vizijo prihodnosti, veseli vseh zgodb naše preteklosti, njihovo domoljubje bo zagotovo trdnije.«

Novoimenovani načelnik generalštaba Slovenske vojske Alojz Šteiner je v nagovoru poudaril pomen NOB in dodal, da so danes pred nami novi izzivi, naše upornišvo pa mora biti uperjeno proti malodušju, užitekarski lakomnosti in hitremu bogatenju, prevladi enoumja pod pretezo enotnosti ali proti lahkotni odpovedi ukrepanju s sklicevanjem na majhnost in nemoč.

»Tu imamo odgovore« Jelušičeva je bila slavnostna govornica

tudi 9. januarja 2010. Dejala je, da Osankarica ponuja odgovor na vprašanje, kako se boriš za svobodo svojega naroda, in da je sporočilo tega kraja tudi v tem, da je treba vojake naučiti, da se nikoli ne vdajo v usodo. Po njeno se ob slovesnosti podajajo odgovori, ki nas vežejo na spoznavanje pomembnih vrednot, kot so pogum, neustrašnost in neuklonljivost. »Tu imamo odgovore na vprašanja, kako se boriš za svobodo svojega naroda.« Ta boj je bil namreč, tako ministrica, boj do poslednjega naboja in do poslednjega borca. Spomnila je, da so med bitko padli vsi borci razen enega, tega pa so Nemci ujeli, mučili, nato pa ubili.

Borci in borke bi morali biti po njenem mnenju enakopravni, saj so enakopravni bili tudi borci in borke v Pohorskem bataljonu – enakopravni v boju in v smrti.

Kot je dejala, se na Osankarici da naučiti tudi tega, kako ravnati, ko se enota znajde v situaciji, kjer ni več preboja. Jelušičeva prav iz Šarhovega ravnanja sklepa, da je bil on »s svojimi fanti« edini od borcev, ki se je proti koncu vendarle poskušal prebiti. Lekcija Pohorskega bataljona je torej tudi ta, da se vojaki nikoli ne vdajo v usodo, je še poudarila Jelušičeva.

Slovesnosti na Osankarici se udeležuje tudi enota Slovenske vojske iz Slovenske Bistrice. Ta organizatorjem po besedah ministrice pomaga pri utrjevanju vezi z Osankarico in o Trehomi žebli. Prav spoj starih aktivistov in mladih pa ustvarja na tem mestu

posebno vzdušje spominjanja, je še dodala Jelušičeva.

Pa spet Alojz in še Milan

Tisto leto (25. aprila 2010) je bil na Šarhovem pohodu pri Treh kraljih govornik nekdanji slovenski predsednik Milan Kučan, ki je dejal:

»Zbrali smo se pri Treh kraljih, da počastimo spomin na Pohorski bataljon, ki je padel do poslednjega moža. Tu je bil svojo poslednjo bitko za mir in svobodo. Tako kot vse prejšnje bitke. In kot so jih bili slovenski partizani po vsej slovenski domovini z neodpovedljivo željo po svobodi in mirnem življenju.

Vojno, ki je nismo začeli Slovenci in je nismo hoteli, vojno, ki nam je bila brutalno vsiljena z uničevalnimi in polastitvenimi cilji po našem imenu, jeziku, kulturi in ozemlju, smo sprejeli kot neizogibno pot, po kateri bomo prišli do miru in do svobode. Narod, ki mu je vojna vsiljena, ki mu je kratena svoboda in odrekan obstoj, ima pravico in dolžnost, da se brani, da se bori. Narod, ki se bori za mir in svobodo, je mogoče ubijati, ni pa ga mogoče premagati. To je nauk tudi poslednje bitke bataljona na Osankarici.«

Tudi to leto je bil med govorniki načelnik generalštaba Slovenske vojske Alojz Šteiner, ki je dejal, da se v Slovenski vojski nikakor ne sramujejo svojih korenin v narodnoosvobodilnem boju. »V Slovenski vojski gradimo svoje vrednote na domoljubju, zato sem vesel, da je danes z nami tudi veliko mladih.«

Nadaljevanje prihodnjič